

	Inleiding	11
1	Verantwoordelijkheden en de ethische competentie	13
1.1	Keuzes, verantwoordelijkheid en verantwoording	14
1.2	Verantwoordelijkheden van de organisatie en van de werknemer	19
1.3	Wat is ethiek?	21
1.4	Moraal, maatschappelijke verantwoordelijkheid en wetgeving	24
1.5	Verantwoordelijkheid tot zingeving	26
1.6	Morele verantwoordelijkheid in organisaties	29
1.7	Het belang van organisatie-ethiek	31
	<i>Cases</i>	
1	Ethiek en jouw latere carrière	34
2	Veiligheid en tijdsdruk	34
3	De zin van het leven - een oefening in reflectie	35
4	TNT	36
5	Duurzaam bier	36
6	Morele dilemma's	36
7	Verantwoordelijkheid tot zingeving	37
8	Stemcomputers	37
9	Alleen beslissen werkt niet... Of toch wel?	40
10	Werknemers bespieden	40
11	Spam of vrijheid van meningsuiting?	41
12	Relatiegeschenken (1)	42
13	Giftige stoffen in de fabriek	43
14	Risicocalculatie	44
15	Brandveiligheid	45
16	Belangenconflict	47
17	Relatiegeschenken (2)	47
2	Morele dilemma's - analyse en argumentatie	49
2.1	De noodzaak van rationele morele analyse	52
2.2	Stakeholders en ethische perspectieven	54
2.3	Analysemethode voor morele dilemma's	60
2.4	Praktijkvoorbeeld ethische analyse	63
2.5	Vrijheid van informatie	66
2.6	Oplossingen voor de auteursrechtproblematiek	71
	<i>Cases</i>	
1	Drogredenen	75
2	Vrijheid van concurrentie - een voorbeeld van vrijheid als recht <i>en</i> plicht	75
3	Aardbevingbestendig bouwen	75
4	Besmet ijs	76
5	Google in China	76
6	P2P-netwerken en auteursrecht	80
7	Digital Rights Managementsystemen (1)	82
8	Digital Rights Managementsystemen (2)	83
9	'DVD Jon' en DeCSS	84
10	Alcoholcontrole op het werk	84
11	Te veel weten...	86
12	Fouten in het bestek	87
13	Privacy bij Amazon?	88
14	Bedrijfsgeheim	89
15	Hoe moraliserend zijn jouw producten?	91

3	De morele grenzen van regelgeving	95
3.1	De morele grenzen van regelgeving (1)	96
3.2	De compliancestrategie	100
3.3	De morele grenzen van regelgeving (2)	105
3.4	Richtlijnen voor het omgaan met risico's	112
	<i>Cases</i>	
1	Regels onder druk	114
2	'Vertrouwen is goed, maar controle is beter' (?)	116
3	Regelgeving in de bouw	118
4	'Bedrijf is geen erotisch pretpark'	120
5	'Zonder smeergeld kun je geen zaken doen'	122
6	Lijm snuiven	125
7	SBM Offshore: gedragscode en verantwoordelijkheden	127
8	De Tien Geboden als gedragscode	130
9	Gezond wantrouwen?	132
10	De modelbedrijfscode van de Stichting Beoordeling Integriteit Bouwbedrijf (SBIB)	134
4	Integriteitsmanagement en de MOVE scorecard	135
4.1	Integriteitsmanagement en bedrijfscodes	136
4.2	Structuurmaatregelen voor een integere organisatie	139
4.3	Integraal Ontwerpen (IO) en integriteitsmanagement (IM)	145
4.4	Het IM-concept, mission statement en core values	148
4.5	Het maken en uitdragen van missie en kernwaarden	153
4.6	Het IM-concept en de MOVE scorecard	156
4.7	Klokkenluiden	160
4.8	Standaardformulier voor de oplossing van potentiële klokkenluidersissues	166
	<i>Cases</i>	
1	IO-concept? IM-concept!	169
2	IO-concept en ICT	169
3	Het missionstatement van USfilter	169
4	Het IM-concept en ICT in een schoolorganisatie	170
5	Reorganisatie-ethiek	174
6	Bedrijfsdiefstal en de MOVE scorecard	176
7	Klokkenluiden op Schiphol	178
8	Bescherming klokkenluiders	182
9	Klokkenluiden, ook als je bedrijf eraan failliet kan gaan?	186
10	Het IM-concept versus 'gezond wantrouwen'	186
11	Onduidelijke verantwoordelijkheden in de scheepsbouw	186
12	Regelgeving in de bouw en Integraal Ontwerpen	189
13	Informatietechnologie, Integraal Ontwerpen en integriteit	190
5	Duurzaam ondernemen, het Sustainable Communications Model en... het einde van mvo	193
5.1	Verantwoording afleggen	196
5.2	Het einde van mvo	199
5.3	Duurzame ontwikkeling en ethiek	204
5.4	Het Sustainable Communications Model	208
	<i>Cases</i>	
1	Duurzame IT-communicatie: De toegevoegde waarde van het informatiesysteem	217
2	'Fatale ineenstorting natuurlijke systemen nabij'	217

3	De Tylenolcase - van succesvolle crisiscommunicatie naar duurzame communicatie	220
4	De Audicase - van mislukte crisiscommunicatie naar duurzame communicatie	222
5	Vertrouwensrelaties opbouwen via internet	224
6	Arie de Geus en de 'democratische organisatie'	225
7	Duurzame communicatie en opensourcesoftware	228
8	The only business of business is doing business (?)	231
9	Ondernemers op de bres voor het milieu: schijnheilig of een nieuwe kans?	233

Bijlage

Modelbedrijfscode SBIB	235
------------------------	-----

Literatuur	243
-------------------	-----

Register	245
-----------------	-----